

leolitskih postaj. Topografsko razporeditev teh postaj nazorno prikazuje razpravi priključeni zemljevid. Da je ledenodobni lovec vsaj v würmu češče prekoračil in lovil po ljubljanskem prostoru, sklepamo lahko iz samega zemljevida, saj obdajajo Ljubljano paleolitske postaje v večji ali manjši oddaljenosti od vseh strani, razen severozahodne, kar je posledica nezadostno raziskanega gorenjskega kota! Da nastopajo postaje v skupinah — tu imamo predvsem v mislih pivško-kraško skupino — je posledica koncentriranja raziskovanj na tem teritoriju, v precejšnji meri pa tudi geološko-orografskega značaja pokrajine. Postaje na prostem so pri nas zelo redke, njih odkritja splošno slučajna, medtem ko vsebujejo kraške podzemse jame, ki imajo kolikor toliko lahek dostop in dno pokrito s pleistocenskimi sedimenti, večinoma pleistocensko favno ter kulturne ostanke fosilnega človeka. Takih jam pa na Slovenskem Krasu ne manjka.

V naslednjem in končnem delu razprave obravnava avtor paleolitske postaje Slovenije in obrobja po kronološkem redu od riške poledenitve preko riško-würmskega interglaciala ter vseh faz zadnje würmske poledenitve. Komparira in paralelizira kulturne stratume posameznih najdišč, kritično upošteva izsledke in ugotovitve raziskovalcev ter nakazuje verjetne migracije paleolitskih kultur. Pri vsem vedno upošteva možnosti bivanja in gibanja bodisi neandertalca, pozneje sapiens človeka po ljubljanski kotlini in njenem obrobju.

Razprava, ki naj bi prikazala najstarejšo zgodovino ljubljane, predstavlja spričo pomanjkanja neposrednih dokazov o bivanju paleolitskega človeka na njenem ozemlju, v bistvu kratek in zgoščen, hkrati pa kritičen pregled paleolitika na Slovenskem ter v obmejnih pokrajinah. Da so ljubljansko kotlino zajeli kulturni valovi moustériena v širšem smislu in aurignaciena, je avtor jasno nakazal, možnost njih neposrednega dokaza pa se najlepše zrcali v zaključnem stavku razprave: »Toda iz geoloških razlogov se bo na tem prostoru le ob ugodnem naključju posrečilo odkriti paleolitske postaje.

F. Osolc

Joachim Werner, *Das alamannische Gräberfeld von Mindelheim* (Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte, für das Bayerische Landesamt für Denkmalpflege herausgegeben von Werner Krämer, Heft 6), 40 strani, 46 tabel in več slik med tekstem.

Bavarski zavod za varstvo kulturnih spomenikov je pod vodstvom Werner Krämerja izdal sedaj že šesti zvezek gradiva za bavarsko predzgodovino. Novi zvezek predstavlja katalog gradiva alamanskega grobišča v Mindelheimu, ki ga je napravil J. Werner. Odveč bi bilo, da bi se tu zadrževali ob samem katalogu grobnega inventarja, ki je tako v opisu kakor tudi v slikopisnem gradivu s krasnimi fotografijami in grobnimi celinami v shematičnih risbah neoporečen in ki bo služil v polni meri vsakemu znanstveniku. Pač pa je potrebno, da se z nekaj besedami zaustavimo na obravnavi samega gradiva. Gradivo pripada etnično Alamanom, odkrito je pa na grobišču, ki so ga dvakrat raziskovali. Pri prvem nesistematičnem raziskovanju so odkrili 33 grobov, pri drugem sistematičnem raziskovanju pa 127 grobov skupno s 150 skeleti. Sami grobovi, ki spadajo v vrsto ravnih grobov, nimajo nikakršnih karakterističnih posebnosti. Različna globina od 20—180 cm in tudi različna velikost grobov (širina 70 do 160 cm in dolžina 160—200 cm) ter razni drugi nadrobni deli ne nudijo nikakršne kronološke opore. Werner tolmači sledove črne tröhnobe v nekaterih grobovih kot ostanke lesenih krst. Glavni pridatki v moških grobovih so bili orožje in okovi pasic. Med orožjem so zastopani dvorezni dolgi meči (spathae), enorezni bojni noži (saxi), kopje, strelice, ščit in ostroge. Največ je bilo odkritih grobov z bojnim nožem, z njimi pa slede grobovi z dvoreznim dolgim mečem. Včasih sta bojni nož in meč tudi v istem grobu. Ostroge so bile zastopane vedno le v enem primeru, in sicer le za levo nogo. Med orožjem iste vrste je večje število raznih tipov. Marsikateri kosi so bili okrašeni tudi v tuziji.

Izredno bogati so okovi pasic, ki se javljajo v celih garniturah. Tako imamo trodelne in tudi večdelne garniture, ki so skoraj po pravilu okrašene v tuziji ali platurane. Kot motivi se javljajo na okovih pletenasti ornament, dalje spiralni ornament, figuralni motivi itd. V moških grobovih so pa poleg tega najdeni tudi še posamezni drugi predmeti, kot so kresila, bronaste pincete,

kožnate vrečice, glavniki itd. Včasih pa najdemo tudi nakit, kot so prstani, zapestnice itd.

Inventar v ženskih grobovih pa obsega razne vrste nakita, dele noše, orodje in keramiko. Pri nakitu so posebno karakteristične S- in ploščate fibule, tri vrste uhanov, med katerimi so najbolj pogosti uhani s kvačicami za spenjanje, ogrlice iz steklenih biserov, zapestnice z odebelenimi konci, prstani itd. Deli noše obsegajo razne zapore ter okove za čevlje in za ovoje okoli nog. Orodje v ženskih grobovih obsega razne nože. Keramiko pa so našli le v posameznih grobovih.

Grobišče je bilo mogoče dokaj točno datirati. Tako bo po Wernerjevi opredelitvi najstarejši grob pripadal začetku VII. stoletja, medtem ko bodo najmlajši grobovi iz časa okoli leta 700.

Del kataloga, ki obsega gradivo iz nesistematičnih raziskovanj v letu 1934, je napravil Georg Kossack.

J. Korošec

Pavel Radoměřský: *Obol mrtvých u Slovanů v Čechách a na Moravě* (Příspěvek k datování kostrových hrobů mladší doby hradištní). Sborník Národního Muzea v Praze, Svazek IX-A — Historický č. 2, Praha 1955, 82 strani, 5 tabel, 1 karta, ruski in angleški povzetek.

Glede na pridanke novcev, ki so bili najdeni v slovanskih grobovih na Češkem in Moravskem, je Radoměřský napisal izčrpno študijo, v kateri je na eni strani zbral vse doslej znano gradivo, na drugi je pa skušal raztolmačiti tudi namen stavljanja novcev v grobove. Nekatere njegove ugotovitve so izredno zanimive. Med takšne sodi n. pr. ugotovitev, da je število grobov z novci na Moravskem večje kakor na Češkem. Poleg tega je zanimiva tudi ugotovitev, da vsi taki grobovi pripadajo mlajši gradiščanski periodi. Vendar so pa nekoliko zgodnejši na Moravskem, kamor je ta navada, po avtorjevem mnenju dospela iz Ogrske. Uporabljala se je pa nekako v času med 1010—1110. Na Češko naj bi ta navada dospela iz Moravske, nekako v štiridesetih letih 11. stoletja. Toda tudi tu imamo nekaj primerov zgodnejših novcev, najdenih v grobovih, vendar jih je pa avtor zvečine izločil kot nezanesljiv podatek. Le dva primera naj bi po avtorjevem mnenju bila zanesljiva, pripadata pa prehodu 10. v 11. stoletje. Na osnovi njih pa, sodi avtor, ni mogoče izvajati večjih sklepov.

Avtor skuša ovreči tudi mnenje o pomenu novcev v grobovih, ki so jih pogosto tolmačili kot obolus, glede na grški pogrebni kult. Poleg takšnega tolmačenja imamo pa še vrsto drugih tolmačenj, kot so n. pr. domneva, da novec v grobovih predstavlja simbolično imetje pokojnika, ali pa simbolično hrano za pokojnika itd. Avtor skuša z argumenti ovreči predvsem hipotezo, da naj bi bil denar v grobu, t. im. obolus, plačilo pokojnika za prevoz po smrti. Avtor sodi, da je časovna oddaljenost od takšne uporabe pod vplivom Haronove tradicije ter uporaba novcev kot pridevkov v grobovih v čeških in moravskih pokrajinah preveč velika. Čeprav avtor ne more dati nekega konkretnega tolmačenja, skuša objasniti novce v grobovih kot dar pokojniku, ki mu naj nadomešča druge darove v grobu, ki so se v tem času že zgubili, ali pa kot dar pokojniku iz strahu pred mrličem itd. Kot dokaz, da novec v grobu ne predstavlja obolus, naj bi bil tudi primer, da se le v redkih primerih najde v ustih pokojnika, temveč navadno v njegovih rokah.

Ne glede na zgornja mnenja, o katerih bo mogoče še dalje časa razpravljati, so pa neizpodbitna nekatera druga avtorjeva mnenja. Predvsem je to mnenje, da je denar v grobu, ki je sicer bil še v obtoku, zelo pomembno sredstvo za datacijo ostalih predmetov, najdenih v grobovih; dalje za datacijo samega groba, za datacijo krst, ki se javljajo istočasno z novci v grobovih itd. Zanimivo pa je, da je sodeč po novcih, na Češkem in Moravskem navada stavljanja novcev v grobove trajala komaj okoli 100 let. Pred 11. stoletjem imamo le malo novcev v grobovih, po tem času, t. j. po prvi četrtini 12. stoletja, pa uporaba zopet pada, čeprav se na Češkem obdrži celo še do konca 12. stoletja, toda le s posameznimi primeri, medtem ko je na Moravskem zamrla že poprej.

J. Korošec